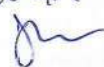

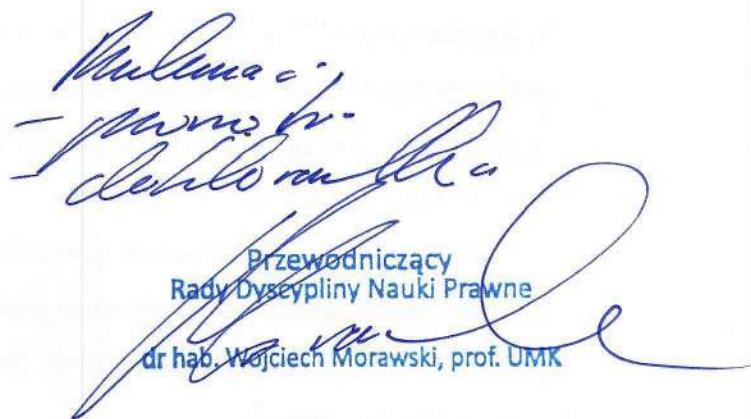
zps. 18.08.2024

Białystok, dnia 18 sierpnia 2024 r.

Prof. dr hab. Ewa Katarzyna Czech

Wydział Prawa

Uniwersytet w Białymstoku

Przewodniczący
Rady Dyscypliny Nauki Prawne
dr hab. Wojciech Morawski, prof. UMK

Recenzja
rozprawy doktorskiej magister Elżbiety Chilińskiej
zatytułowanej
„Strefy ochronne w polskim prawie wodnym”
(ss. 201)

1. **Formalne aspekty recenzji**

Niniejsza recenzja została sporządzona w związku z Uchwałą Rady Dyscypliny Nauki Prawne Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu z dnia 18 czerwca 2024 r. powołującą mnie na recenzenta rozprawy doktorskiej na temat: *Strefy ochronne w polskim prawie wodnym*, mgr Elżbiety Chilińskiej, o której zostałam zawiadomiona pismem z dnia 19 czerwca 2024 r. Przewodniczącego Rady Dyscypliny Nauki Prawne dr hab. Wojciecha Morawskiego prof. UMK.

W treści uwzględniony został przepis z art. 187 ust. 1- 3 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. tj. z 2023 r., poz.742), zgodnie z którym rozprawa doktorska prezentuje ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w dyscyplinie albo dyscyplinach oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej lub artystycznej (ust. 1). Przedmiotem rozprawy doktorskiej jest oryginalne rozwiązanie problemu

naukowego, oryginalne rozwiązanie w zakresie zastosowania wyników własnych badań naukowych w sferze gospodarczej lub społecznej albo oryginalne dokonanie artystyczne (ust. 2). Rozprawę doktorską może stanowić praca pisemna, w tym monografia naukowa, zbiór opublikowanych i powiązanych tematycznie artykułów naukowych, praca projektowa, konstrukcyjna, technologiczna, wdrożeniowa lub artystyczna, a także samodzielna i wyodrębniona część pracy zbiorowej (ust. 3).

Poddana recenzji rozprawa doktorska, liczy 178 stron w swej części merytorycznej, obejmuje: wstęp, cztery rozdziały oraz zakończenie. Uzupełnia ją wykaz aktów prawnych, wykaz źródeł prawa innych systemów prawnych, bibliografia i Wykaz orzecznictwa na dodatkowych 22 stronach.

2. Ocena przedmiotu rozprawy, sformułowania celu naukowego, postawionych hipotez badawczych

Przedmiotem rozważań zawartych w przedstawionej do recenzji rozprawie doktorskiej jest problematyka stref ochronnych w polskim prawie wodnym. Jak zauważa Pani Doktorantka we Wstępie swych rozważań, że „Problematyka stref ochronnych ujęć wód nie była dotąd przedmiotem szerszych rozważań oraz pogłębionych analiz w literaturze przedmiotu. (...) Zauważyć należy, że problematyka ta nie została opracowana w sposób monograficzny, nie poświęcono jej samodzielnego artykułu naukowego ani też nie przeprowadzono szerszych rozważań w komentarzach do ustawy – Prawo wodne.”

Uznając słuszność sformułowanych przez nią uwag należy przytoczyć sformułowany cel pracy. Jest nim: „zidentyfikowanie i zbadanie nowych regulacji prawnych dotyczących stref ochronnych ujęć wody w prawie wodnym, a także stopnia ich wykorzystania przez organy administracji publicznej oraz przedsiębiorców.” Jednocześnie Doktorantka wskazała jako podstawowy problem badawczy „analizę, czy obecnie wprowadzona regulacja prawna pozwala na realizację jej zakładanych celów, w szczególności osiągnięcia jak najwyższej jakości ujmowanej wody do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia oraz zaopatrzenia zakładów wymagających wody wysokiej jakości, a także ochrona samych zasobów, jakimi są wody.” Dalej zauważa ona, że „Kolejnym zamierzeniem badawczym będzie określenie normatywnych podstaw utworzenia i funkcjonowania stref ochronnych ujęć wód. Określony w ten sposób stan literatury przedmiotu bez wątpienia uzasadnia konieczność sporządzenia dysertacji w określonej wyżej tematyce. W konsekwencji

tak wcześniej postawionych celów badawczych sformułowane zostaną skutki wynikające z utworzenia stref ochronnych ujęć wód oraz oceniony zostanie wpływ ich utworzenia oraz funkcjonowania”.

Tak określony cel rozważań i problemy badawcze mają swe znaczenie dla rozwoju nauki prawa, jak i praktyki prawniczej. Uznając co do zasady ich słuszość, sugerowałabym jednak przed dokonaniem ich ewentualnej publikacji, dokonanie korekt. Powinny one dotyczyć przede wszystkim sformułowania problemów badawczych, które traktuje jako hipotezy badawcze sformułowane na potrzeby niniejszej dysertacji. Przede wszystkim problem badawczy nie powinien być analizą, gdyż ta jest metodą prowadzącą do zaproponowania rozwiązań tak określonego problemu badawczego. Po wtóre wskazane powinno zostać, w przypadku oceny wpływu utworzenia i funkcjonowania stref ochronnych ujęć wód, o wpływ na co poddaje rozważaniom Doktorantka.

Równocześnie uznaję, że dobór tematu rozprawy należy uznać za trafny. Jest on zgodny zarówno z treścią pracy, jak i jej przedmiotem. Istniejący niedostatek opracowań podnoszących problematykę dysertacji, należy traktować jako przyczynek wskazujący na nowatorstwo prowadzonych w recenzowanej pracy rozważań. Same zaś problemy badawcze i cel rozprawy widzę jako udowodnione i zrealizowane.

3. Ocena przyjętych metod badawczych, źródeł wykorzystanych w rozprawie, układu i konstrukcji rozprawy

We Wstępie dysertacji Doktorantka wskazuje, że „Analiza podjętego problemu wymagać będzie posłużenia się następującymi metodami badawczymi: metodą dogmatyczno-prawną, metodą komparatystyczną, metodą historyczno-prawną oraz ekonomiczną analizą prawa.” Uznaję, że metody te zostały dobrane i co do zasady wykorzystane w sposób prawidłowy. Podkreślić jednak wypada, że poddanie analizie w Rozdziale I dysertacji wpływu prawa unijnego na wprowadzenie stref ochronnych, stref ochronnych w systemie prawa niemieckiego czy stref ochronnych w systemie prawa czeskiego, w mojej ocenie wymagałoby szerszego powołania publikacji obcojęzycznych w doktoracie, niż to zostało dokonane. Tylko odniesienie się do stanowisk np. nauki prawa niemieckiego czy czeskiego pozwala na określenie instytucji stref ochronnych w systemach prawa niemieckiego czy odpowiednio czeskiego i prawidłową realizację zastosowania metody komparatystycznej.

Oceniając przedłożoną do recenzji dysertację należy podkreślić znaczną ilość powoływanych aktów normatywnych i stanowisk judykatury. Jednocześnie za wręcz imponującą trzeba uznać ilość wskazywanej w pracy pozycji literatury przedmiotu. Bez wątpienia wpływa to pozytywnie na teoretyczny wymiar recenzowanego opracowania.

Dokonując z kolei oceny układu i konstrukcji pracy należy uznać, że układ pracy jest prawidłowy. Podział treści zawartych w recenzowanej dysertacji jest zgodny z jej tytułem, podporządkowany celowi i zgodny z podanymi we Wstępie rozważań problemami badawczymi.

Uznając zasadność klasycznego w swej istocie sposobu skonstruowania dysertacji, podkreślić należy i ocenić pozytywnie odniesienie się przez Doktorantkę do zagadnień wstępnych z punktu widzenia głównego przedmiotu rozważań, których poddanie analizie było konieczne, z uwagi na udowodnienie problemów badawczych dysertacji i formułowanie wniosków. Zagadnieniom tym został poświęcony cały Rozdział I recenzowanej rozprawy. Poddanie rozważaniom tych zagadnień stwarza, w mojej ocenie, konieczną nadbudowę teoretyczną, pozwalającą na rzetelne prowadzenie dalszych wywodów szczegółowych i trafne formułowanie wniosków.

Za trafne uznaje również zwieńczenie każdego z rozdziałów recenzowanej rozprawy doktorskiej wnioskami końcowymi, w których Doktorantka zawiera wnioski uzyskane z analiz przeprowadzonych w ramach każdego z rozdziałów. Jednocześnie należy jednak poddać pod rozwagę Doktorantki, czy z uwagi na przyjęcie takiego układu pracy, w każdym z rozdziałów dysertacji, tj. również w Rozdziale I, nie powinny się również znaleźć uwagi wprowadzające. Pozwala to na skonstruowanie pracy o kompletnym układzie.

4. Uwagi dotyczące treści rozprawy

1) Dokonując oceny treści zawartych w przedstawionej do oceny dysertacji należy podkreślić walor teoretyczny i praktyczny określonego w tytule zagadnienia, które znalazło swe odzwierciedlenie w treściach pracy. Jest to tym bardziej znaczące, że wybrana przez Doktorantkę tematyka jest wciąż jeszcze wymagającą dyskursu naukowego czy zajmowania stanowisk przez judykaturę. Równocześnie zawiera ona w

sobie aspekty dotyczące zarówno sytuacji prawnej podmiotów administrujących jak i podmiotów administrowanych.

2) Uwagę zwraca znaczna ilość wniosków własnych Doktorantki zawartych zarówno w uwagach końcowych formułowanych do każdego z rozdziałów, jak i w Zakończeniu doktoratu. Potwierdza ona dojrzałość naukową Doktorantki.

3) Podkreślając interesujący charakter wskazanych wyżej wniosków, jednocześnie należy zauważyć, że na str. 145 dysertacji odnajdujemy stwierdzenie: „Prawo do korzystania ze środowiska jest prawem chronionym przez Konstytucję RP (art. 74 ust. 2 i art. 86 Konstytucji RP), ale jego ochrona jest jedną z możliwych podstaw ograniczenia wolności i praw człowieka (art. 31 ust. 3 Konstytucji RP), jest zatem prawem o charakterze publicznym”. Widząc tak sformułowany wniosek należy zauważyć, że jego Autorka nie uzasadnia dlaczego w powołanych przez siebie artykułach Konstytucji widzi ochronę prawa do korzystania ze środowiska. Jest to o tyle istotne, że w żadnych z powołanych przez nią przepisów prawo to nie zostało wyrażone *expressis verbis*. Ponadto dalsza część jej twierdzenia nie wykazuje publicznego charakteru prawa do korzystania ze środowiska. Jednocześnie ochrona środowiska, a nie prawo do korzystania ze środowiska (jak Doktorantka sama zauważa) jest jedną z przesłanek, a nie podstawą ograniczenia praw i wolności konstytucyjnych. Takie ujęcie tego zagadnienia przez Doktorantkę wskazuje na konieczność poddania przez nią analizie, przed ewentualną publikacją doktoratu literatury z zakresu publicznych praw podmiotowych do środowiska.

4. Jako śmiałe, lecz jednocześnie co najmniej trudne do obrony należy uznać następujące twierdzenie Doktorantki zawarte na str. 176: „Podkreślić należy, że z przepisów pr. wod. wynika jedynie możliwość ustanawiania i wyznaczania granic strefy ochronnej ujęcia wód. Ustawodawca nie wskazuje jednak żni organu, ani formy prawnej w jakiej może dojść do likwidacji lub zmiany granic stref ochronnych ujęć wód. Zatem domniemywać można, że do likwidacji lub zmiany granic stref ochronnych można zastosować tryb tożsamy co do ich utworzenia.” Ceniąc odwagę w formułowaniu wniosków, wskazać jednak należy, że milczenie ustawodawcy w zakresie procedury likwidacji czy zmiany granic stref ochronnych nie uzasadnia stosowania domniemań. W teorii prawa określone zostały instrumenty służące wypełnianiu luk w prawie.

5. Za dyskusyjne należy uznać również konkluzje Autorki dysertacji zawarte na str. 159: „Z kolei analiza pojęcia szkody ekologicznej na gruncie prawa cywilnego przez M. Pyziak-Szafnicka prowadzi do stwierdzenia, iż szkoda taka na gruncie prawa cywilnego, „nie jest synonimem uszczerbku, jest za to zbiorczym określeniem dla wszystkich uszczerbków na osobie i mieniu, które powstają niejako rykoszetem w wyniku naruszenia środowiska”. Autorka skupia się, więc na przyczynie, nie samym skutku takiej szkody.” Podkreślić należy, że to szkoda jest skutkiem naruszenia środowiska. Zatem dość niezręcznym jest sformułowanie „skutku szkody naruszenia środowiska”, w kontekście powoływanej wypowiedzi.

6. Uwagę zwraca również kategorię oddzielanie w tytule podrozdziału Rozdziału IV Roszczeń i odpowiedzialności za szkody wynikające z wprowadzania rozwiązań ochronnych na terenie strefy ochronnej ujęć wody. Widząc interesujące ujęcie tego zagadnienia przez Autorkę sugerowałabym jednak szersze odniesienie się przez nią do takiego postrzegania tych konstrukcji prawnych w treściach samego podrozdziału, uzasadniających wskazywany dychotomiczny podział.

7. Podkreślenia wymaga kontrowersyjność twierdzenia Autorki, które zawarte zostało na str. 161. Wskazuje ona, że: „W kontekście niniejszej dysertacji należy mieć na uwadze odrębny sposób określenia instytucji prawnej szkody w prawie cywilnym i w szeroko pojętym prawie ochrony środowiska. Rozważania na temat szkody oraz szkody ekologicznej w ujęciu prawa cywilnego sprowadzają się do stwierdzenia, iż istotna jest konstrukcja szkody w środowisko na gruncie art. 6 pkt 11 ustawy z dnia 13 kwietnia 2007r. o zapobieganiu szkodom w środowisko i ich naprawie. Zgodnie z przywoływanym przepisem przez szkodę w środowisko rozumie się negatywną, mierzalną zmianę stanu lub funkcji elementów przyrodniczych, ocenianą w stosunku do stanu początkowego, która została spowodowana bezpośrednio lub pośrednio przez działalność prowadzoną przez podmiot korzystający ze środowiska, m.in. przez działalność w wodach, mającą znaczący negatywny wpływ na stan ekologiczny, chemiczny lub ilościowy wód.” Pomijając dość swobodną interpretację dokonaną przez Autorkę treści art. 6 pkt 11 powoływanego aktu normatywnego, nie sposób nie uznać za sporne twierdzenia o odrębnym sposobie określenia instytucji szkody w prawie cywilnym i w szeroko pojętym prawie ochrony środowiska. W sprzeczności z takim twierdzeniem pozostają co najmniej przepisy art. 322. i następane ustawy Prawo

ochrony środowiska. Jednocześnie zauważyć należy, że w ustawie o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie mamy do czynienia z reżimem odpowiedzialności administracyjnej a nie cywilnej. Zaś zawarta w niej sama definicja szkody w środowisku nie wyczerpuje zagadnienia rozumienia szkody ekologicznej. Proponuję też w kontekście tego wątku poddać rozważaniom art. 7a ustawy Prawo ochrony środowiska. Myślę, że zagadnienie to może stać się podstawą szerszej dyskusji podczas obrony.

8. Sugerowałabym również doprecyzowanie charakteru skutków, o jakich mowa w Rozdziale IV w tytule tego rozdziału czy usunięcie z treści problemu badawczego, który jak rozumiem jest hipotezą pracy, sformułowania, że jest nim analiza.

9. Natomiast z uwag technicznych podniesienia wymaga brak wykazu skrótów.

5. Kwalifikacja rozprawy pod względem gałęzi prawa

Recenzowana dysertacja może stanowić podstawę do uzyskania stopnia naukowego doktora nauk prawnych ze specjalnością prawo administracyjne.

6. Ocena końcowa rozprawy

Uznaję, że napisana przez Panią Magister Elżbietę Chilińską dysertacja stanowi dojrzałe naukowo dzieło. Przedmiotem badań Autorki stało się istotne tak z punktu tworzenia nauki prawa, jaki i praktyki stosowania prawa zagadnienie stref ochronnych w polskim prawie wodnym. Analizy zawarte w ocenianej pracy i uzyskane w ich wyniku wnioski wskazują na wnikliwość rozważań i dojrzałość naukową ich Autorki. Pracę oceniam wysoko pod względem merytorycznym, jak i formalnym.

7. Konkluzja

Mając powyższe na uwadze stwierdzam, że rozprawa doktorska mgr Elżbiety Chilińskiej pt. *Strefy ochronne w polskim prawie wodnym*, spełnia warunki ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Stanowi ona bowiem oryginalne

rozwiązanie problemu naukowego, prezentuje dużą ogólną wiedzę teoretyczną Pani Magister w zakresie prawa oraz potwierdza umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej i dojrzałość naukową. Wnoszę o dopuszczenie Doktorantki do dalszego etapu postępowania.

Dokonując pozytywnej oceny recenzowanej rozprawy doktorskiej wnoszę o kontynuację dalszego postępowania w sprawie nadania stopnia doktora nauk prawnych Pani Magister Elżbiecie Chilińskiej.

Two Katarzyna Melch